

Wied vot om dichterbij te kommen. Smaangs is een voettocht van neud om de kindertied of te sluten. Van Rome naor het Huus van Vader. Op de tast deur het leven. Gevuul haoldt verstaand vaker as iens veur de mal. Benaom veur elk die an de reize is.

Wie humzölf niet de baos kan, trekt an het körtste ende.

Ter Verpoozing

ISBN / EAN: 978-90-73064-12-6

Plek van bestemming

van Rome naor Huus

GERARD STOUT

Drèentse novelle

plek van bestemming

van Rome naar Huus

Gerard Stout

ISBN 978-90-73064-12-6
NUR 525

© G.H.W.J. Stout, Peize, 2010

foto omslag: Gerard Stout

vormgeving en opmaak Gerard Stout

druk NHL Hogeschool

Niks uut disse uitgave mag verveelvuldigd en / of openbaar maakt worden deur druk, fotokopie, microfilm of hoe dan ok zonder schreven toestemming van de uitgever.

Die pad kronkel fouteloos verder

Elisabeth Eybers

Keizer

Over liefde zul ie mij niet heuren. Niks heb ik met de grootste van de drie. Met die aander, gleuf en hoop kan ik ok niet uut de voeten. Dat hef aans west, maor dat is verleden tied.

Ik begun mien reize op Allerzielen, het is begun november, en bijkans bin ik met de Paosen weer in huus. An de reize van Rome hen Huus. Ik schrief Huus met een heufdletter. Het was het Huus van mien va, ik bin der geboren. Ik woon in het Huus van mien va. Dat hef niet altied zo west.

Ik draag gien last met mij met in disse stad van Romulus en Remus. Van alles bin ik bevrijd. Der is gieniend die mij bedreigt, de mèens is veur mij niet langer een wolf. Wat mij in de wege zat heb ik van mij ofschud. Om het met de biebel te zeggen: "Toen ik een kind was, dacht en deed ik as een kind, maor now ik groot bin..."

Het onderscheid tussen kind en grote leg ik niet uut. Ie weet dat wel. Lu hebt miestentieds an een half woord genogt, ok an een halve zin. Dat komp goed uut. Ik bin gien praoter.

Rome is bouwd op zeuven heuvels. Het pad deur Rome is niet aans as de zeuvenheuvelenroute van de vierdaagse. Een dag goed deurlopen en ie hebt volbracht waor ie tegenop zagen. Aolder worden liekt op de passage van zeuven heuvels en dalen. Met de leeftied nemp de heugte van de bargies of,

miestentieds. Smaangs val ie diepe, dan heb ie pech.
Ik weet waor ik het over heb.

Op de Capitolijnse heuvel groet ik keizer Marcus Aurelius op zien bronzen peerd.

'Ave,' zeg ik.

"Ave," zeg de keizer.

"Waorumme het hiele stuk hen huus lopen aj ok op peerd gaon kunt?" liekt e mij te vraogen.

Ik weet niet wat te zeggen. Kind bin ik vanneis.

"Jongie, wat kom ie onderweegs te weten wat ie now nog niet weet?"

En of het nog niet genogt is.

"Ie weet allange wat joe te wachten stiet, as ie een beetie meer kerel west waren, dan had ie dat eerder en krachtiger onder ogen zien."

En het peerd hinnikt, as wul het mij treusten.

"Gef niks vent, ie mut het pad lopen dat veur joe klaor lig. Ik doe ok niet aans as mij sturen laoten deur de keizer. Vernuver joe en wanhoop niet. Niet elk kan alle dagen baos weden over humzölf. De iene dag bin ie peerd, de aander dag bin ie keizer."

Ik schudkop as ik het plein achter mij laot.

"Wie humzölf niet de baos kan, trekt altied an het körtste ende," röp Marcus Aurelius uut de verte.

"Aj dat maor weet," hinnikt het peerd.

Toen ik kind was, leut ik mij geregeld van slag brengen deur zukke opmarkings, now weet ik beter. Marcus Aurelius is allange dood, en het peerd ok. Butendes kunt peerde, - hoe geern ze dat ok wullen, - niet praoten. Weinig dieren bint dommer as peerde. Het bewies van het tiegendeel mut ik nog zien.

Alles wat mij in de muut komp is der gewoon, het bestaon hef gien speciaole betekenis. Mien wereld kreg betekenis as ik der een betekenis an geef. Gao maor nao. Ik stel een vraog: “Wat is het eerste dat ie zagen, vuulden, opmarkten toen ie op Schiermonnikoog van de boot stapten?”

Het antwoord hangt der maor van of. Het antwoord hangt van joezölf of. De iene hef het over de blauwe lucht, de aander over de frisse wind, of de regen, weer een aander over het volk dat de pier oplöp, of te wachten stiet om hen de vaste wal te gaon. De locht van zee en van dennebomen of van dooie vis in de winkel of op het straand, niet elk roekt het. Vogelaars heurt de meeuwen en mist de spotvogels en de vinken. Manlu ziet wisse benaom vrouwlu met schoenen met hoge hakken “Hoe ze daar op lopen kunt, op het straand,” of in te weinig kleren. Manlu ziet herdershonden en pitbulls an touw en koeien en schaopen as ze op de wal een boerderij hebt. Kinder ziet niks, kinder bint drok met mekaar, met lösse veters, of ze jengelt om va en moe die gien tied veur ze hef. Elk zöt wat hum past. Dat is in Rome niet aans. Ik zie wat ik zie, ok as aander lu aander dingen ziet en heurt en roekt. Ik heb allent met mezölf van doen, ok as ik gern een briedere blik hebben wol. Ik bin die aander niet. Geertje bin ik niet. Johannes bin ik.

Bij het begun van mien voettocht hen Huus leup ik langs alles wat een mèens van Rome zien mut. De Sint Pieter en wieder langs het Colosseum, langs het Pantheon, langs de Santa Maria Maggiore, de

basiliek van San Clemente, langs de koppen van Nero en Caesar en veurbij graftombes van veldheren, langs briede laonen en deur smalle straoten met opstoppings, verkeerslochten, benzinedampen en getoeter.

Een voettocht is meditaotie, is het leven op een riege zetten, is naodèenken over wat goed gaon is en wat verkeerd uutpakt hef. Lu hebt dat van neud. Ze loopt van huus naor Santiago de Compostella en naor Lourdes langs uutstippelde paden, of ze begunnt an meer as 2000 kilometer naor Rome, langs routes met bed-and-breakfast en met hotellegies met kruusbielden an de muren van de slaopkamers. Kerk, kapitaol en consumeren, dat is ok religie. De kop vol, de rugzak vol en op pad naor het zuden om kwiet te raken wat ballast worden is. Wie alles vasthaoldt, kreg een zolder met merakel weinig ruimte. De bovenkamer raakt vol met kindertied en aander ondeugd. Bijkaans helpt een voettocht niks om het heufd te bevrijden van alles wat der deur spookt. An de reize neem ie alles met wat ie bij mekaar leefd hebt, dat is niet aans. Ik huuf niks kwiet te raken. Alles bin ik kwiet. Ik loop van Rome naor het Huus van mien va. Niks laot ik achter mij. Rome is een grote stad met veul staank, veul volk en veul lawaai. Ik haold niet van drokte, maor ik mus argens begunnen met mien tocht. De aander oever van de Tiber leek mij hiel passend. Ik maakte van de Tiber de Styx. Ik stak de dodenrivier over om in de hemel te kommen. Ik heb gien muntgeld om de veerman te betalen. De voettocht is mien reisgeld.

Ik laot mij deur een taxi buten de stad ofzetten. Pet op tegen de zun en een hemd met lange mouwen, dunne ketoenen boks. Een bruun vel huuf ik niet, ik huuf niet mooier weden as ik bin. Een dunne jasse met diepe buutsen veur flessies water en wat eterij. Een creditkaart in een zakkie op de börst, meer heb ik niet van neud. Ik ken de plaatsen uut de kop. Pitigliano, Siena, Firenze, Bologna, dat is de goeie kaant op, en wieder vraog ik as ik de weg weten wul. Zunder kaart kwam ik in mien leven overal, ok waar ik niet weden wol.

Met kaart weet ie zeker dat ie op de verkeerde plekken komt. Waor een mènens niet weden wul, giet e vanzölf weer vot, al kan dat smaangs jaoren duren. Smaangs een leven lang. Hoe kört ok.

Op de tast

Ik was in de catacomben en vernuverte mij met de schedels en de knoken. De heiligen bint ondergronds as relikwieën achterlaoten, inmetseld in een mure, as om deur de dood het leven te keren. Verkleurde schedels leken waarschouwings om niet uut de pas te lopen en waren herinnerings an spannende tieden toen het leven nog gevaorlijk was. Achter glas zag ik plukken haor en uudreugd vel, mummies geliek, van vrouwlu en manlu die het leven gaven veur het gleuf. Uut overtuging leuten ze heur slachtoffern, net as de beulen uut overtuging de halzen van de christenhonden deursneden of ze de kop insleugen met ploertendooiers bij gebrek an pistolen en geweren. Uut overtugings komp niet altied veul goeds teveurschien.

De koele tochtige dreuge locht had mummies maakt van het lief van de veroordielden. Hoop op een beter leven nao de dood. Zunder lief niet hen de heerlijkheid van de hemel, zunder lief gien opstanding. Zukke dingen gebeurt.

Wij dicht de lu, die in die gladde koppen met diepe oogkassen woond hebt, van alles toe, de arme sloebers belast wij met wat wij niet weet, maor zeker mient te weten. "Rust zacht," zegt wij, en de dooien trekt heur der niks van an.

Wij belast oenze veuraolden met gedachten en verlangens die oens plaogt, zo hebt wij zölf minder te verduren. As dit en as dat, as ik dit daon had en as

ik dat naolaoten had.

Ik heb gien verwachtings van een beter bestaon nao de dood, ok veur de dood niet. Het ienige wat ik weet is dat ik op een zaanderig pad op een heuvel loop, uitzicht op vaalwitte boerderijen in de verte, of wat iens boerderijen waren, met viegebomen, cipressen en olieven. Uitzicht op rotsige roegte waar de mèens de leste duzend jaar met de vingers anzeten hef. Dat is oenze aord: we kunt nargens ofblieven. Zunder naodèenken knooit we wieder.

Ik vuul een dreuge wind in de rugge, niet teveul, maor ok niet te min. Genogt om het niet slim hiete te kriegen en genogt om aal water te mutten drinken. De zun stiet schuuns achter mij. Ik wandel naor het noorden. De goeie kaant op.

In Huus wacht mij mien vrouw. Meer as 44 jaar bint we trouwd west. We waren der vrog bij. Geertje was der vrog bij, zij was 23 en ik was der vrog bij, net 25. Ik had mien diploma en ik kun an het wark. Trouwen heurde der bij, het mus van va en moe en van de kerke. Het mus veur het huus.

Het mus niet om de kinder, die kwamen laoter as negen maond na de brulloft. Ma'k starven as het niet waar is, wij hadden nog nooit met mekaar slaopen veur we trouwden. Pas nao het woord veur het altaar kwam de daod. Kom daor nog maor iens omme. Verdomme. Niet dat ik der minder van worden bin. Geertje en ik hadden wat om naor uut te kieken, nao de trouwerij. Het was veur heur net zo spannend as veur mij, zee ze. En ik gleufde dat. De lakens geliek de aander dag bij de wasse, zo deuden we dat. We

hadden een traditioneel begun. Veul stelde het niet veur; de daod nao het woord.

“De domste boer kan het,” heurde ik mien va zeggen. Die nacht was ik op gelieke heugte met de domste boer, en aander nachten.

Ik bin drie uur onderwegens, dat is eerst genogt. Ik zuuk een plek in de schaduw, een plek in een café.

‘Pane en latte,’ zeg ik.

De vrouw wet wat ik mien. Brood en melk, wat wul een mènens meer.

‘Siësta,’ zeg ik, en ‘insalata.’

Ze hef mien aolder, schat ik, ok boven de zestig. Zwarte kleren tegen de hitte en tegen de kaolde. Zwarte kleren van vrogger. Het ronde gezicht van vrouw Holle, het vel as aold leer met groeven en rimpels. Der was een tied dat ze schier was, dat is ze bleven. Ze hef de schoonheid van de aolderdom. Mien benul van schoonheid is metgruid met mien jaoren. Aolde mènensen vind ik schierder as tieners, twintigers, dertigers. Mien overtugings en inzichten bint veraanderd en toch geliek bleven; uut noodzaak. In de patio wes ze mij een ligbaank. Een holten baank met rood fluwelen stof en een heufdkussen met golden stiksels om de raand en kwasties op de hoekpunten. In het hofke loopt twee pauwen, het vrouwgie bruun en rustig, het kereltie paradeert met de steert in een waaier. Ik huuf dat niet meer. Roodoranje ronde dakpannen om en om as nonnen en paters boven de galerij. De iene dekt de aander, zo heurt het ok. Dat is trouw.

Waor vind ie dat nog, trouw? Overal.

Mama Italia zet een karaf met water en iesklonten op de stienen en een glas met dikke raand der naost. 'Ritirata. Toaletta,' zeg ze.

Ze wes naor de hoek van het pleintie. Ze kent de gasten. Ze sprek heur eigen Esperanto.

Ik trek de schoenen uut en leg mij daal op de buten-sofa. Bienen rechtuut, heufd in het kussen, haanden volden op de buuk, een Romeinse heerser geliek.

Zo lig Geertje op mij te wachten, ik weet het. Ik ken heur van jongsaf. Ze was mien buurmaagie. Ik ken Geertje sund ik bij verstaand bin, en dat was vrog. Een jaor of zesse. Ik weet alles nog van die tied, en wat ik niet meer weet, bin ik vergeten.

De voeten gluit mij. Ik trek de schoenen uut. Op kousevoeten steek ik het pleintie over. Ik laot het water lopen, en dan laot ik water mij over de kale schedel stromen en over de polsen. Het stof wrief ik mij uut de ogen. Ik stroom een aander wereld in. De kilometers in stof en zun löst op en gliedt van mij vot. Ik draag gien enkele last onder disse Romeinse pannen.

Naost mien sofa vind ik een salade met olieven en tomaten, en schaopenkeze. De waardin wet wat een mèens gebruiken kan.

Olieven kende ik allent uut de kerke, de Hof van Olieven. Ik kende de vruchten van die boom niet. Gieniend op oens dörp kende olieven. Ik mus ze eten leren, laoter. Net as al die aander zaoken die ik leren mus om gien kind te blijven.

'Niks veur joe,' zee Geertje.

Ze miende dat ze mij kende, mien smaak, maor ze

had het mis. Vief jaor trouwd waren we. Ik huuld merakel van olieven, nao de eerste keren met tegenzin. Eten mut ie leren, net as het leven.

Nao de tegenzin komt de geneugten. Boeren aten gien olieven. Ik at olieven, en Geertje at olieven.

As ik nao een dik uur wakker word, stiet een karaf chianti naost mij op een bijzettaofeltie, een glas zunder steel, een brettie met keze en een kartelmes. Wieder een bakkie met pepers en olieven in eulie. Mama Italia wet wat een man van neud hef. Een handdoekie naost een waskomme. De zun zakt en de locht kleurt hoog an de hemel donkerblauw as op ansichtkaorten met oranje slierten van spaorzame sluierwolken. Om mij hen komp een blauwe waas over de muren van de patio. Dit is gien tied van foto's maken. De echte kleuren veraandert in false colors. In de aovend veraandert een mènens de wereld.

Ik eet wat mij veurzet is, daor bin ik makkelk in, niet altied west, maor de jaoren hebt mij leerd dat te doen wat op het pad komp. Vaker as iens leut ik mij zunder naodèenken deur het leven verrassen.

As ik an het tweede glas chianti toe bin, komp ze bij mij zitten. Omslagdoek om de scholders, rok tot an de schoenen, het zwarte haar met griezen kuunstig bij mekaar. Het gezicht netties opmaakt met poeier en ogenschaduw, zachte rose tint op de lippen. Ik bin de ienige gast vanaovend. Mama zöch gezelschap liekt het.

In de schemer lat ze mij foto's zien van kinder in Amerika. Elk hef het naor de zin. Elk hef succes, elk is slaagd in het leven. Zo is het verleden vastlegd in

kleur. Kinder, schoonzeuns, schoondochters, klein-
kinder, achterkleinkinder, een enkele kerel. Dure
auto's, mooie schoenen, trouwpakken, doopjurken,
diploma's. De wereld is ien feest.

Ik glumlache, ik wies, ik brabbel in mien beste
Esperanto.

We deelt het restie uut de karaf.

'Dormire,' zeg ik.

Ik wies naor de deur van mien vertrek.

'Si, si, dormire,' zeg ze.

'Prego.'

De foto's verdwient in de deus.

Mama slat een kruus en murmelt onverstaonbaor
het gebed veur de nacht. Oenze lieve heer, el papa,
zörgt veur oens zielenheil.

Ik laot het licht uut. Het duuster hef gien geheimen
veur mij. Op de tast zuuk ik mien plek in het te grote
bère. Ik dreum de wereld.

Casa

Het laandschap trekt an mij veurbij. Heuvels, boerderijen, bomen op een riege en achter witte muren. Witte huzen bij mekaar in lös verbaand. Ik zie de paorse lavendel en de zunnabloemen, de heuvels van Toscane. Ik zie het laandschap van mien kindertied. Het is ende november en alle kleuren bint vot, wat rest is bruun, lochtbruun, geel en oker. Ik zie heide in blui en gele brem. Ik zie zwartbonte koeien en Schotse Hooglanders an de Drentse Aa en op de Peesterheide. Ik zie wat der niet is, maor ik zie wat ik in mij heb, alle dagen van mien nietig leven.

In de veurkamer van de boerderij hungen drie schilderijen. Boven de deure, met de onderkaant van de liest tegen het kezien, het pertret van opa en opoe van mien va zien kaant in donkerbruun. Met elke maol dat de deure met een klap dichte vuul, klepperde het schilderij een beetie hen en weer, net of het naor beneden vallen zul en de geschiedenis van opa en opoe een ende vinden kun. Het gebeurde nooit, maor elke maol was ik der op verdacht.

‘Opa wol naor Amerika emigreren, hij hef tot in Rotterdam west, maor toen e die grote boot zag, is e weeromkommen.’

Opa wol ontsnappen an zien ofkomst, een nei begun maken met het bestaon. De jaank naor huus was starker. De wortels zaten te diepe in zaand en veen, hij kun niet votkommen van zien geboortegronnd.

Mien va mus het vake zeggen,as was zien eigen verlaangst west om vot te gaon.

'Aans was ie now een Amerikaan west. Dan trouwden ie niet met Geertje, maor met een Amerikaanse, die net zo goed een Italiaonse weden kun, of een Ierse.' Va zee het of het hum speet. Bijkaans miende hij dat e dan zölf met een aander trouwd west was as met mien moe. Maor waor en wanneer dan ok; mien va zul altied trouwd weden met mien moe. Dat waren in die tied de regels. En dat van Geertje, dat begreep ik niet. Ik was een jaor of achte en ik wus niks van trouw.

Ik wus nog niet dat het krappe schilderij in eulievarf van een huusie in Toscane een kedo west was van de buren nao de trouwerij van va en moe. Tweedehaands, maor meer riekdom was der niet in die tied. As de wereld te groot was om te bereizen, dan mus de wereld maor naor heur kommen, en as het niet aans kun dan maor met een schilderij.

Het derde liestie, gien schilderij, was de trouwfoto van va en moe. Sepiakleuren. Jaoren dertig. Moe dreug gien witte jurk, va stund strak rechtop met een hoed in de haand.

Hielendal zunder veurbereiding en zunder plan bin ik an disse voettocht begund. Ik las gien *Voetreis naor Rome*, ik keek niet op internet naor ervarings van aander lu. Ik wol het niet weten. Ik las niks van Cees Nooteboom. Ik huuf niet te weten wat aander lu daon hebt, en wat ze dacht en niet dacht hebt intied ze onderweegs waren hen de verlössing van de tied die verleuren was. Ik haold niet van verhaolen over

zere voeten, over regen, wind, over dörst en diarree. Vertel mij niks van berovings, bedrog, geweld, van moord en van doodslag.

Ik maak disse wandeling zunder klagen en zunder gemier over pensions en eten dat aans smaakt as bij Geertje. Niks heb ik bij mij en niks kan mij ofpakt worden, en as ik het leste wat ik heb toch kwietraak, zul ie mij der niet over heuren. Ik heb niks te verliezen, bijkaans ok niks te winnen. Ik bin niet op zuuk naor wat dan ok. Geertje löp met mij met, alle dagen.

Ik lope onderlangs een heuvel in de middagzun. Bij toeren in de schaduw. Zunder dat ik der arg in had, leup iniens een vrouw van in de dertig naost mij. Een kop kleiner as ik, dat kan makkelk, ik bin groot uutvallen.

‘Buongiorno,’ zeg ze.

‘Buongiorno.’

Pane, latte en insalata, ligt mij op de tonge. Net as dormire en pensionata. Veul woorden ken ik niet. Het huuft ok niet.

Ik zet de voeten naost mekaar, kiek in twee donkerbrune ogen en buug naor veuren.

‘Mehri,’ zeg ze.

‘Johan,’ zeg ik.

‘Giovanni.’

‘Mehri,’ zeg ze vanneis.

‘Giovanni.’

We buugt naor mekaar.

Bij gebrek an kennis van het Italiaons zeg ik in mien eigen taol wat ik kwiet wul, en dat is niet

veul. Bijkaans sprek ze Duuts, Engels of Frans, maor dat wul ik niet weten. Ik bin geern allent, ok as ik onderwegens bin en met gien mèens verslag heb.

'Ik bin an de reize,' zeg ik en ik wies met de rechterhaand naor het dörp in de varte.

'Madonna dei Fornelli,' zeg ze.

Het mut een schiere plek weden, ze prat an ien raom deur. Ik knik en glumlach. We wandelt geliek op.

'Grazie,' zeg ze.

Ik langde heur een cherrytomaatie an. Nog vief heb ik in de buuts, en een plestieken puutie met olieven. Mehri bet het tomaatie deur de midden, sap en zaod lekt heur over de lippen. Met de rugge van de haand veg ze de mond schoon.

'Lekker?' vraog ik.

Ze knikt. Ze lacht en wref vanneis de haand laangs de lippen.

Ik steek mien vrucht hiel in de mond en biet tussen de koezen sap en zaod uut het strakke vel.

Anna hef heur aolder, ze is gelieke groot. Anna hef blauwe ogen, de ogen van Geertje, maor benaom ogen van heurzölf. Anna kan heur redden, net as de aander kinder. Elk kan zuk redden en wel zuk niet redden kan, die haoldt der vanzölf met op. Ik kan daor niks an veraandern, niet intied ik met Mehri in Toscane het pad naor Madonna dei Fornelli loop. Aans ok niet.

'Het spiet me veur joe,' zee ik tegen Anna.

Ze was krap 25 en mus nog ofstudereren.

'Ik kan niks veur joe doen. Ik bin joen va en ik kan joe raoden, maor ik weet dat de raod van een va niks

veurstelt. Een kind, en ie bint mien vlees en bloed, mut raod an een vrömde vraogen.'

Opmarkings over filosofen en dat die antwoorden geeft, leut ik vot. Ik had bijleerd. Pas drie maol was ik naor de cursus *Dènkens deur de tied* van de volksuniversiteit west, maor dit wus ik. Betied zwiegen, daor giet het om.

Ik had Anna tienduzend gulden anbeuden om het wark op te zeggen en de filosofie of te maken. Ze wol het geld niet, - "filosofie is nooit of," zee ze - maor laoter wol ze het kapitaal weer wel as veurschot op de arfenis. Ze wol het wark niet opgeven. Anna wol alles tegelieks, wark, studie, verkering, reizen, een kleine auto en de aolden tevreden stellen. In die volgorde. Mien dochter, kind van mij.

Ze was de tied van "de aolden gelukkiger maken" veurbij. Dat stun mij an, al had ik, - miende ik, maor ik kun mij vergissen - gien deel had an heur ofscheid van heur verwekkers.

Geertje en ik waren gelukkig met mekaar. Het ienige was dat het woord gelukkig net zoveul betiekende as het woord leuk. We wussen niet meer wat het betiekende. Een leuk en gelukkig huwelijk hadden we, met drie kinder. Anna, Ellen en Jan. Jan die verdomme gewoon Jan heten mus en gien Giovanni. Anna wol het geld èn de raod, daor verschilde ze met mij. Ik wol gien raod van mien va, maor ik was een man, bijkaans maakte dat verschil. Bijkaans had ik al te rap anneumen dat mien kinder niet naor mij luustern wollen.

'Te huuft de rol van joe va niet te herhaolen,' zee

Geertje.

Geertje had geliek, maor net as mien va had ik multe met het geliek van aander.

We, - Geertje en ik, - kribden der niet langer over. Geliek kriegen was aal minder belangriek. De onmin waren we veurbij, Geertje en ik, zowat.

Mehri neugt mij in heur casa. Ze wet hoe ze bedevaortgangers in heur pension onder dak kriegen mut.

Naam

Ik lope wieder as de naam van het onderdak mij niet anstiet. Slaopen en eten wul ik niet in de harbarg met de name *Ressurrectione* of *Calvari*. Ik leze elk woord dat ik onderwegens in de muut kom, ok as ik het niet wul. Ik bin wat dat angiet gien baos over wat ik zie en in mij opneem. Bijkaans geldt dat veur meer zaken. Bijkaans.

Meer as een maond bin ik onderwegens, het is december. Gieniend wet waor ik bin, dat wul ik zo en dat laot ik zo. Ik bel niet, ik schrief niet, ik mail niet. De kinder, Geertje, gieniend huuft te weten waor ik bin. Dat ik zölf mien plek ken, is genogt. Veur het gemak stuur ik mezölf bij toeren een ansichtkaart, dan weet ik later waor ik was, ok al is dat slim onbelangriek. Weten waor ie waren is zinloos, weten waor ie bint, daor giet het om. De plek van bestemming huuf ie niet weten, die weet ie al.

Ik heb een linnen scholdertassie van de baank metneumen, kreeg ik vergees bij opname van euro's. Vertrouwde plek veur mij, de baank. Ik maak onderweegs reclame veur het kapitalisme, dat gef niks, ik bin met geld vertrouwd. Melk en botter en een tiedschrift over archeologie van Toscane met bladzieden over vazen van Etrusken draag ik om de scholder.

Ik kocht mij een lochtbrune leren jasse met schaopvacht an de binnenkaant. De dunne zummer-

jasse leut ik achter bij Mehri. Hij was heur veuls te groot, maor ze weigerde niks van mij. Drie dagen en drie nachten sleup ik in heur casa, dat was genogt. Ik rustte uut veur de reis hen de Po-vlakte en de bargaen. Ze gaf mij een wandelstok met, een holten met een mooie krul an het ende.

‘Contro cani,’ zee ze.

Ik had heur verteld van de honden die mien bloed drinken wollen.

Ik begreep heur niet.

‘Cane cane, cani.’

‘Lupo, lupo, lupi.’

Veurdiel heb ik van mien Latijn.

Ik heb het niet op honden. Der bint veul zaken waor ik het niet op heb. Waor ik het niet op heb, gao ik met een boog omhen. Geertje deud dat ok. Wat we niet wollen dat deuden we niet, wat onvermijdelijk op oens pad kwam, daor gungen we met wille op an. Geertje eerst, ik volgde.

Mehri had gien fantasie, elke mörgen hetzölfde ontbijt. Pane, latte, vief soorten jam, parmaham, keze en olieven met knoflook.

‘Lekker,’ zee ik.

‘Lekker,’ zee Mehri de aander dag.

De flesse chianti was nog halfvol.

Ik wandelde met heur deur Madonna dei Fornelli, twee dagen. Ze leut me alle kerken zien, de fresco’s en de graftombes en de Etruskische vazen met sierlijke manlu en vrouwlu tussen droevenranken.

‘Leuk stadtie,’ zee ik.

‘Leuk man,’ zee ze toen ze mij de haand schudde op

de derde dag. Ze huuld mij de haand te lange vaste. Ze sleug de arms om mij hen en drukte heur lief tegen mij an. Mehri smokte mij meer as ik wol. Asof ze dagen niet zoend had, jaoren bijkaans. Ik vuulde mij op slag een aolde man die het lieflijke achter hum laoten had, maor herinnerd weur aan veurbije driften. Ik huuf dat lieflijke niet. Starker: ik wul dat niet meer, die driften.

Ik trök Mehri stief tegen mien neie jasse en legde ien haand op heur zwarte haor, de aander op de rondings.

‘Leuk signoretta,’ zee ik.

Ik bin de minste niet.

Ik begreep niet wat een vurige Italiaonse met een aolde Drent mus. Ik zie der goed uut, mij mankeert niks an het lief. Ik bin de zestig wied veurbij, lang niet versleten, maor toch. Het is of een dochter met va an de loop wul. Ik mut der niet an dèenken.

Ellen zat op het vwo. Knappe meid, net as Anna. Vrouwlu bint op veul gebieden beter as jongkerels. Ik was groots op de wichter, en ok op Jan. Jan gleufde mij verdomme niet as ik dat zee, maor dat maakte mij niet uut. Dat heurde bij de puberteit. Zo mus dat weden.

Jan was veur het eerst naor de HAVO. Hij zul dat niet redder, HAVO was te hoog veur hum, MAVO zul zien diel weden. Gelukkig, hij deud wat e kun. Meer huuft niet.

Ik had met Jan van doen. Veur jongens is het stoerder om een plek te verovern as veur wichter, zo zie ik dat, bijkaans is dat niet wetenschappelijk

bewezen, maor dat maakt mij niet uut. Statistiek en wetenschap heb ie niks an, weinig, as het om ienlingen giet. Jan liekt op mij. Hij had een lui oog en dat had ik ok, hij leup een half jaor as zeerover rond, tegen zien zin. Ik weet hoe het is as een kind een gebrek hef, hoe klein ok. Ik weet as gien aander van onmacht en tekört.

Oenze Jan trekt hum terugge in gezelschap. Hij is het liefst allent en blef om liefsten gaangs waor e met gaangs is. Ik mag hum geern, merakel geern.

Eerst dacht ik dat Geertje in de overgang kwam, maor dat leek me slim vrog. Ik vreug heur.

‘Dacht ik niet,’ zee ze, ‘ik bin nog hiel regelmaotig. Dat weet ie ok.’

Ik dreug al jaoren gien horlozie meer, maor ik wus hiel goed hoe late het was, elke maond. Ik wus op de dag wanneer Geertje tussen twee stondes was. Dat was het niet.

Ik dacht dat het de kinder waren, allemaol hen de middelbaore schoel, gien gedoe meer met de aolderraod en met feesties. Het was het niet.

‘Joen Geertje vrijt buten de deure. Ik zeg het maor zoas het is.’

Lammert. Lammert zee het mij. Peerdenfokker drie boerderijen wiederop.

‘Te vraogt joen Geertje zölf maor wie de gelukkige is.’ En om mij bijkaans te stangen.

‘Ik bin het niet.’

Ik was de man met hoornties en ik had der gien weet van. Elk wus het, ok met disse zaken was ik hiel traditioneel een kind van de tied.

Het is rond drie uur in de nommedag. Ik aorzelen of ik der nog tien kilometer an vastknup of dat ik onderdak zuuk. As ik die aorzelen in mezölf bespeur weet ik het antwoord miestentieds. De fiene regen helpt mij met. *Casa di mama*, daor mut ik niet weden. Wiederop in de straot een bordtie met *Zimmer* achter het glas. Ik maak mien keuze.

Wark

Ik kiek achteromme en ik zie het pad dat ik in Rome begunde. Ik zie het wark dat ik veertig jaor verricht hebbe. Ik zeg niet dat het goed was. Het was ok niet verkeerd. De baank en ik bint der rieker van worden, of de maatschappij ok van mien warklust profiteerd hef, weet ik niet. Op mien aolder jokt mij dat niet meer, der bint weinig zaken die mij nog jokt. Enkele.

‘Het schet altied op dikke bulten,’ zee mien va.

‘Waor geld is, wul geld weden,’ zee e, en ‘as ie dan op die plek bint, krieg ie der bijkaans wat van met.’

Ik kreeg der wat van met. De baank betaolde niet verkeerd. Ik kreeg een hypotheek tegen een mooie rente en een mooie dertiende maand en toen ik vraogen stellen gung over de beloning van de raad van toezicht kreeg ik twintigduzend gulden op mien rekening. Het was gien vergissing van de baank. Het was een bonus veur het gewone wark. De avond van de bijschrijving vreug ik Geertje.

Geertje deud het met Henk Smit.

Ik stortte het geld niet weerom, en een jaor laoter kreeg ik vanneis een bonus. Vieftienduzend.

Geertje deud het nog aal met Henk Smit.

Ik nam de boot over het Gardameer van Peschiera naor Riva. Lopen kun ok, maor zo nao Sunterklaos had ik wel een kedogie verdiend, miende ik. Merakel glad water en onderhaoldende muziek tussen de

witte bargaen. Klassieke muziek zölfs, en waor tref ie Gustav Mahler nog in openbaore ruimtes? De muziek paste merakel. Lieder eines fahrenden Gesellen.

*Die zwei blauen Augen von meinem Schatz,
die haben mich in die weite Welt geschickt.*

Ik wol het niet heuren.

An de aander kaant stapte ik as leste van de boot. Veur mij an leup een Italioan met drie peerden an touw. De peerden waren onrustig as peerden weden kunt as ze nao stille staon vanneis bewegen kunt. Peerden, zag ik, peerden die het water kwiet raakten. Peerden die met de dampende viegen de angst op de kade achterleuten. Dat zag ik toen ik van de boot stapte.

Henk Smit was grafisch vormgever, zo nuumde hij hum. In de telefoongids stund gewoon: drukker, en dat was e. Geertje had hum in de sportschoel tröffen en laoter geregeld in de bibliotheek waor Geertje eerst boeken uutliende en innam en laoter heufd van de hiele dependance weur, met twee parttime krachten en zeuven vrijwilligers onder heur.

Het geld en het overspel hadden niks met mekaar te maken, niet aans as dat ik van beide in toezel raakte en vergat om vraogen te stellen. Ik stelde gien vraogen omdat ik de antwoorden al wus, of uut scheiterij. In beide affaires vuulde ik mij onmachtig, en mien tekört raakte mij merakel. Ik kocht een neie wagen, in de aander reed Geertje naor de bibliotheek,

en naor Henk Smit.

Nao een half jaor vertelde ik Anna, Ellen en Jan wat der loos was. Ik vertelde ze niks neis.

‘Het is een gezonde ziekte,’ zee Anna.

Ze had de aolder om verliefd te weden en dat was ze ok. Net as Geertje was ze niet veur rede vatbaar.

‘Ik gao filosofie studeren, ankommend jaor,’ zee ze.

‘Dat moej doen.’

Ik was de botheid in eigen persoon.

‘Sneu veur joe,’ zee Ellen.

Ellen wus niet of ze hetero was of lesbisch. Dat had met de lessen op schoel te maken. Een maond laoter wus ze het, ze was normaal.

Jan zee niks. Hij was het minste of, met twee aoldere zusters en de lieveling van moe. Hij was het domste kind en weur deur Geertje vasthouden as mamespoppie. Geertje speulde heur rol met overgave. Mamespoppies waren heur nocht.

‘Oenze Jan,’ het vuul mij nog met dat ze ofleerd had om “Jannegie” te zeggen.

‘Oenze Jan mag niet het slachtoffer worden van mien gedoe.’

Ze miende de vrije relaotie met Henk Smit, die wat heur angung niet wieder gung as haand vasthouden en now en dan een zoen bij de achterdeure van de bibliotheek of in de machinekamer van de drukkerij. Bij wieze van spreken dan.

Ik wol het gern gleuven. Ik gleufde het in mien onmacht.

Tussen twee periodes in vreeën Geertje en ik plichtmaotig, omdat we van mekaar huulden, maor

ok dat weur minder.

De bonus in het derde jaor was zakt tot tienduzend gulden, maor Henk Smit was slim in weerde stegen. Veur de kinder wol ik niet bij Geertje vot, en veur de baank ok niet. De bonus huufde ik niet, maor ik stortte het geld niet weeromme. Ik wol Geertje weeromme, maor de kaans leek mij aal kleiner.

‘Een peerd kun ie ok niet sturen,’ zee Lammert.

‘Niet met geweld.’

Ik zag Geertje niet as peerd, en zeker niet as merrie, maor het was de muite van het preberen weerd.

‘Ie mut met andoen. Dezölfde wapens gebruiken.’

Ik trök de wenkbrauwen omhoog.

‘If you can’t beat them, join them.’

Koekoek

In der Schweiz heur ik om de aander stap een koekoek. Het bint de klokken in mien heufd. Het bint de rammelende eier in het nöst van een aander. Het was de schuld van Geertje dat ik met Lia Bronkhorst op pad gung. De eerste maol op de achterbaank van de Mercedes was een overwinning. Het was een overwinning omdat ik mij niet drok maakte over de leren bekleeding en het was een stille wraak, een genoegdoening. Ik deud het met tegenzin, maor het mus. En zo bleef het met Lia. Vrijen met Lia Bronkhorst was vervangende wraak, en het was goed zo.

De Po-vlakte is in de winter op zien schierst. Niet dat ik aander seizoenen in Italië zien heb. Quattro stagioni ken ik van de pizzi en van Vivaldi. Ik bin gien cultuurbaarbaar. Ik heb de wereld zien, maor benaom uut boeken. Ik leze gern en ik kiek gern een film, maor lezen stiet op de eerste plek. En de volksuniversiteit. Dat komp van Henk Smit, van Geertje, van Anna en van Ellen. Oenze Jan hef mij niet an het lezen kregen. Oenze Jan, Jannegie in mien beleving, les niet. Hij hef de MAVO ofmaakt, maor daor is het ok met zegd. Mien zeun, verdomme, bijkaans heb ik meer met mien zeun as met Geertje en de wichter.

Ik maakte mij zörge over oenze Jan, niet dat e kind weden zul van gescheiden aolders, want daor

zörgden Geertje en ik wel veur. Dat hadden we ofpraot. Vrijen buten de deure, echte vriendschap en haanden vasthaolden nuumden we dat, veuruut, - we wussen van mekaar dat we het met die aander deuden, - vrijen buten de deure; akkoord, maor bij mekaar blieven. En zo deuden we dat.

Oenze Jan zul in een hiel gezin opgruien, ok toen zien zusters het huus al uut waren en oens al vief maol zegd hadden bij mekaar vot te gaon.

Ellen woonde op kamers. Kunstacademie, het zul niet zo weden. Zu'n verstaand en dan achter de cultuur an.

'Frans,' zee ik, 'Frans liekt mij wel wat veur joe.'

Ze trök het heufd schieve, Ellen, schieve net as heur moe dat zo fien kun. Ellen zee niks.

Jaoren laoter.

'Frans, liekt mij wel wat.'

Toen had ze het over heur verkering. Het was mien beurt om de kop schieve te haolden. Zo bin ik ok wel weer. Met Frans is het niks worden, het stun mij an, maor toen was Ellen allang niet meer interesseerd in wat mij anstun. Heur va was een vrömde veur heur. De ofstaand tussen heur en mij weur aal groter. Wied vot is ze, te wied vot van mij. Ik ken mien tekört. Kind bleef ik, waor Ellen een grote wol, een volwassen man dichtbij.

Met Lia Bronkhorst gung ik hen films, dat was makkelijk veur de communicaoie. Ik belde van de baank naor Geertje.

'Ja, moi met mij.'

'Bin ie het?'

'Ja, dat zeg ik ja.'

Geertje wus het allang, maor ik zee wat ik zeggen mus.

'Ik eet vanaovend niet in huus.'

'Oh.'

'Ik gao naor Bergman.'

'Ie gaot naor de film.'

'Zo is het.'

'Allent?'

Ze wus het al een tied. Ze vreug het niet omdat ze geern met wol. Dat wol ze niet.

'Met Lia Bronkhorst.'

'Now, vernuver joe.'

Dat leste was veur mij de toestemming om met Lia Bronkhorst naor de film te gaon. Disse dialoog kwam ienmaol in de drie week veurbij. De enige variaotie was dat Ingmar Bergman inruild weur deur Roman Polanski, Lars von Trier, Federico Fellini, Alex van Warmerdam en al die aander die ik gebruuikte om nao de film op de achterbaank van de Mercedes wraak te nemen op Henk Smit, en op Geertje, maor benaom op Henk Smit, de drukker.

Zwitserland lig niet hielendal op de route van Rome hen Huus. Het is een ziedspeur. Ik keus de route langs de oostkaant van de Alpen. Deur Zuud-Tirol en Oostenriek. Ik had ok deur Frankriek lopen kund, maor mien neuze wees de ander kaant. Ik wol met de kerstdagen niet buten lopen en niet in Oostenriek rondhangen in snei en après-ski.

Van Sankt Anton am Arlberg nam ik de bus naor Graubünden. In de bus las ik over de gletsjermummie

Ötzi die viefenhalf duzend jaor in snei en kaolde legen had en deur de bergwind uudreugd was. Waor de rugge van naam veraanderde, en achter de kneien had de mummie tattoeages, elk kun raoden wat die tiekens te zeggen hebt.

De Gaststätte in Chur hef gien kerstdiner en gien kerstboom. Het echtpaar Langweiler hef het niet zo op drokte. Ze hebt de Gaststätte veur de aordigheid. Ze renteniert en in de vrije tied, en aander tied kent ze niet, spreekt ze Rheto-Romaans. Zo blijft ze onder mekaar. Ze vindt het merakel dat ze een taol spreekt die zowat gieniend begrep, dat vertelt ze op derde kerstdag veur de derde maol.

Ik snied mien hertenbiefstuk in dunne plakkies en luuster naor de Langweilers en de koekoeksklokken in de Bierstube. Na de vanillepudding en de koffie gao ik hen mien kamer. Ik kan kiezen uut Man ohne Eigenschaften van Robert Musil, de Toverberg van Thomas Mann, of de biebel die ok op het nachtkastie lig.

Musil heb ik al lezen. Nog aal jammer dat het boek gien ende kent. Ik maak een begun met de Toverberg. De Toverberg speult in de bargaen. Het giet over lu in een sanatorium. Min weden en herstel zuken met de dood op de hakken. Een aander voettocht, liekt het. Het locht van het bedlaampie is niet stark genogt. Ik leg het boek naost mij op het tweede kussen en kiek naor het plafond. Geelgrauw is het boven mij en met behangplint langs de zolder: dat zie ie niet zo vake. Geertje wacht op mij. Ik weet het zeker. Ik leg de haanden op de buuk. Bellen doe ik niet en e-mail

stuur ik ok niet. Alles op zien tied. Zunder last en ruggespraak vertrök ik uut Rome en loop ik op Huus an. *Het Huus van mien Vader*. Ik huuf niet te bellen. Geertje is bij mij.

Het Huus was van mien va en moe, maor *Het Huus van mien Vader* klinkt mooier. Va wol het niet, maor moe was der glad veur. Ik had ze anbeuden het aolderlijk huus te vertimmern. De boerderij kun een woonboerderij worden met alle gemakken die een mèens dienstbaor bint. En het geld was gien probleem. De baank en ik waren riek. Lia Bronkhorst kostte mij een paar stuver, de films en de krummels. Een illegaole liefde kost geld en meer bijaans as de wettige echtgenote, maor ik kun een hypotheek regeln zunder veul muite en zunder veul rente. De man van Lia Bronkhorst regelde de actes en vergunnings, zo huulden we mekaar an de praot. Ok een advocaot hef niet zomaor een aander vrouw as de eerste der vandeur giet, en butendes de kinder van Lia Bronkhorst hadden ok recht op een evenwichtig familieleven. We waren ja groten met mekaar.

Na het eerste lustrum van mien Geertje en Henk Smit, - ik was in vertraoging an mien tweede jaor van stille omgang met Lia Bronkhorst gaangs, - was de verbouwing klaor. Hiel schier huus, vloerverwarming, jacuzzi en met baanderdeuren van dubbel glas veur de uutkiek op zunsondergang.

Bijkaans hadden we wat verkeerd daon. Va en moe heurden van Lia Bronkhorst en van Henk Smit en van de bonus van de baank. Het neie huus paste

niet. Binnen een half jaar huulden ze der met op. De groeve achter de beukenhege.

Geertje verhuusde met mij naor mien aolderlijk huus. Het was een mooi moment om op te haolden met de buten-de-deur-verkering, leek oens.

Benaom ok omdat Jan het huus utgung - met wat omwegen was e verdomme in het leger te laande kommen - en omdat de drukkerij van Henk Smit in zwaor eonomisch vaarwater kommen was. De baank, mien baank, wol alle geld van de drukker zien. En butendes meldde de overgang zuk bij Geertje. Binnen een maand waren we op de aolde stee. Ik hung het schilderij van opa en oma boven de kamerdeure. De liest met trouwfoto van va en moe duurde ik vanneis in de slaopkamer neer te zetten, net as het Italiaonse laandschap met lavendel en zunnbloemen.

In Chur koop ik een rugzakkie. As ik bij de Langweilers ofreken, geef ik een merakel gulle fooi.

In het rugzakkie heb ik De Toverberg en bladzieden uut de biebel. Het dunne papier met 1 Kor. 13 heb ik veurzichtig der uutscheurd. Wie nao mij komp, die komp der wel achter wat ik om haands had heb.

Kaort

Ik vraag een kaort van het gebied. Dat giet makkelk. “Ich spreche ein bisschen Deutsch.” Ik spreek een mondvul van de Poepentaol. Ik spreek een woord van de over de grub.

“Ich spreche ein bisschen Deutsch,” was ien van de eerste zinnegies die ik leerde. Die andere taol as wat ik al preut, maakte zu’n indruk dat die eerste zin hangen is bleven en aal op de veurgrond komp. Het is as met meer herinnerings en met wat ik niet meer weet. Onbenulligheden liekt het, net as die pot met geraniums op de baank. Het was een pot met muurbloemenbloempies. Ik was een kind dat niet wus wat een muurbloempie was, ik was neisgierig naor alles, ik was nog niet in de puberteit. Veur aander lu liekt het bijkaans onbenulligheden, veur mij bint het milestones. Die eerste Duutse zin, en geraniums.

Ik miende dat een ander taol niks aans was as de letters van een woord omwisseln veur aander letters. Het woord *lepel* veraanderde in *madam* as de *l* een *m* weur, de *e* een *a* en de *p* een *d*.

Maor madam betiekende gien lepel, daar zat het probleem. Het wol niet, dat was mij dudelk, allent in kindergeheimschrift kun ie een aander taol spreken met omwisseln van letters. Net as overspel allent kan veur kinder. Groten mut der niet an begunnen.

Ik bin weerom op mien voetpad. Krap veertig kilometer heb ik met de bus overslagen. De dikste

snei achter mij laoten.

Roomser as de paus huuf ik niet weden, ik huuf niet elke stap in mien leven verantwoorden, nog niet. Glühwein in Gasthof Rössle in Thüringen. Twee dagen an de Winterreise en dan aold op nei veurbij laoten gaon in een ander hotel.

In dit laand is Hitler geboren. Ik raak die man niet kwiet. Ik bin gien fan van disse man. Maor het is niet niks om de wereld op de kop te zetten en miljoenen mèensen de dood in te jagen veur het de juuste tied is om te starven. Al weet ik dat niet zeker, zo min as ik aander zaken ok niet zeker weet. Waor aj dood moet, daor moet ie levent naor toe.

Zweineschnitzel mit Kartoffeln und Sauerkraut, hiel wat aander kost as pasta met olieven, pepers en pomodori.

As wij veurbestemd bint om te starven, en dat is wisse, dan is het zinloos om benauwde gedachten te hebben over het tiedstip en de wieze. Der Art und Weise bint ondergeschikt. En wat der ok gebeurt: iene mut het doen.

Der is een Präsident in Österreich, iene mut het weden. Geertje had een minnaar, Henk Smit was de gelukkige. Ik mus mij compenseren, Lia Bronkhorst gung met mij naor de film, wij speulden scènes uut een huwelijk van Bergman en films van aander regisseurs nao. Ellenzee het al met wille: verliefdheid is een besmettelijke ziekte, met naodruk op ziekte en besmettelijk. Het verstaand giet an de loop.

Bij Hitler gung het verstaand ok an de loop, ienmaol begund wus e niet van ophaolden. Vake dèenke ik

dat het beter is nargens an te begunnen, het ende verrast joe alle maolen. Ik bin in Rome begund en krap op de helfte naor *het Huus van mien Vader*. Grüß Gott.

Geertje en ik kregen het verstaand weer op een riege. Henk Smit gung failliet en bleef bij de vrouw. Lia Bronkhorst weur aandermaal zwanger, dat kun nog net, en had de haanden vol an het poppie met een hazelippe. Ik stuurde een kaortie met een blauw strikkie en een rompertie veur het ventie. Ik kreeg een bedankkaortie van Lia en Geurt Bronkhorst. De postzegel was op de kop in de bovenhoek plakt. Ik wus genogt.

Geertje ruilde van betrekking met het heufd van de bibliotheek in Slien en ik ruilde de Mercedes veur een Volvo. Het leven weur gewoon. Anna en Ellen kwamen vaker op visite en Jan was klaor veur uutzending naor een laand met oorlog.

‘Ik bin bliede dat we het weer dik veur mekaar hebt,’ zee Geertje, ‘met zien beidend.’

‘Met zien beidend,’ zee ik.

Meer hadden we niet van neud veur een leuk en gelukkig huwelijk. De maondstondes waren veurbij en met mien verjaordag kreeg ik een horlozie, een golden klokkie. Van de baank.

De Bauernschnitzel lig zwaor op de mage. Te vet en te veul, benaom as der pudding achternao komp. Ik kan wel twee dagen lopen op disse braandstof, in de snei.

In een Hutladen pas ik petten, mutsen en hoeden, met en zunder veren van fazanten en aander

vogels. Ik heb niks tegen een kale kop, ik vuul geen schaamte veur een glimmende schedel, niks van dat. Ik schaam mij nargens veur. Zunder bezwaor stap ik de sauna binnen. Nakend. Elk mag mij zien, ik heb niks te verbargen, maor ik geef enkelt antwoord as lu mij vraogt. Uut mezölf zwieg ik am liebsten. Tegen kaolde kan ik min.

Hoop

‘Van liefde mut ik niks hebben,’ heur ik mezölf
zeggen.

En veur ik het weet klinkt tussen de bomen:

‘Over hoop heur ie mij niet.’

Ik loop in het Schwartzwald. Een nauw bospad in de snei. Naost mij löp een Duutser in Lederhose, lange kneikousen met de kneien bloot. Het vrös krap, en in het windstille bos is het niet kaold. In het rugzakkie heb ik hiete thee met teveul suker. Metkregen uut het pension.

‘Reden sie nicht von Liebe,’ zeg de Duutser.

Hij pakt de jagershoed in de haand, gruuñ vilt met een veer der op en een golden gesp. Bijkaans is e van de schutterij.

‘Wer von Liebe redet ist nah zu den Haß. Haß und Liebe sind Zwielinge.’

Hij strek het haor naor achter. Der hangt hum druppen an de snor.

Kop en kont bint ok een tweeling. Verstaand en gevuul ligt ok naost mekaar.

Ik heur de kraaksnei as we loopt. Het komp bijkaans boven nul.

Ik gung niet meer naor de film. Met Lia Bronkhorst had ik alle films veurbijkommen zien. Film en Mercedes waren ok een tweeling, de achterbaank van de Mercedes en vlekken op het kunstleer. Alles was besmet. De neie Volvo reed merakel en met mien

Geertje gung ik hen musea en galleries. We reden met mekaar naor de boekenmarkt in Deventer en in Dordrecht. We gungen hen de boekenmarkt in Stad en in Roden. Ik kocht aolde atlussen - ik leek de weg kwiet - en de Russische Bibliotheek, eerste drukken as het kun; Tolstoi, Toergenev, Tsjechov. Ik las zowat niks meer, het gung mij om de heb en het verzaameln. Het gung mij om mien Geertje, het gung mij om Lia Bronkhorst te vergeten.

Hoe meer ik mij inspande om de Mercedes en de film te vergeten, hoe vaker ik de diesel heurde en het snorren van de projector. Alle scènes kwamen vanneis langs, op tieden dat ik der niet op verdacht was, op tieden dat ik der niet op te wachten zat. Ik zat der nooit op te wachten, maor Lia Bronkhorst was der altied. Verdomme.

‘Und wenn ich von Haß rede?’ vreug ik.

‘Dann reden Sie von Liebe.’

Met een lang geraos gleed snei van de takken van de sparren. Het leek of de iene boom de aander antikte. Tot an de bochte van het pad, bijkaans honderd meter, lag een bult stoefsnei onder de bomenraand as een grèens tussen oens en de bos.

‘Schön nicht?’

De jager veegde de druppen van de snorre. Leren haandschoenen.

Ik stuurde een schier verjaordagskaortie veur het poppie met de hazelippe. Een week laoter kreeg ik het weerom, op de baank in een dichte envelop met *vertrouwelijk* op de butenkaant. Ik kende het handschrift van Lia Bronkhorst, ik maakte de

envelop niet lös. Een week later - Geertje was een paar dagen naor de kinder in Amsterdam - maakte ik de enveloppe lös.

'Vielleicht,' zeg de Duutser, 'vielleicht kennen Sie James Joyce.'

Ik ken James Joyce. Ik las Ulysses tweemaal achter mekaar op de baank. Lia Bronkhorst was net vot. Ik had alle tied om over te warken. Ik las 24 uur in Dublin, het kostte mij een dikke week. Ik begreep niet alles wat Joyce zeggen wol, en nog weet ik niet wat der allemaal zegd en veurvallen is.

De persiflage op de kruusdood, de timmerman op de berg van Calvarie die de spot dreef met Jezus an het kruus. Life of Brian van Monty Python, maor dan een halve ieuw eerder.

'Sei vorsicht...'

Ik heur in mien eigen taol wat de Duutser kwiet wul. 'Wees veurzichtig aj het grote woord liefde gebruikt, het maakt joe rap ongelukkig.'

Ik had die woorden in Ulysses markeerd en de hoek van de bladziede omvolden. Dit was de essentie, net as die ander zinnen op de bladzieden wiederop.

Op de raand van het Nijntje-kaortie stun met fienschriever in heur handschrift, Lia's haand: 'Ie wordt bedaankt'.

Joyce schreef niet over Haß, of ik heb het niet lezen, Joyce schreef niet dat ie veurzichtig weden mut met het grote woord Haß.

'Wo Menschen sich begegnen...'

De jager huuft niks zeggen. As ik een aander mèens in de muut kom, zie ik benaom mezölf. In Ulysses

zag ik de ienzaome Stephen Daedelus, leup ik met Mr. Bloom met die benaom orgaanvleis lekker vund. Ik zag de gluurder op het straand, ik was de hoerenloper, de bordeelbezuiker. Ik leut me verrassen deur Molly, die in het leste heufdstuk an ien raom deur zunder punten en komma's de geneugten en het onbenul van seks zien leut. "Ach waorumme dënke ie dat Oenze-Lieve-Heer op het schellinkie van zien schouwburg hum drok zit te maken over al die lu die heur gemak achternao loopt en over het onbenul van het vrijen net of god niet wat beters te doen hef."

Elke bladziede dreug gele markerings met beschrievingen van geneugten van Molly Bloom met de minnaars die ze kend had. Ik las Lia's woorden op elke bladziede. Het was mien boek, het was oens boek. Mien kinderboek.

Het bint groten die zuk elke dag tot verantwoording roept. "Wat heb ik now weer uutvreten, wat heb ik now weer daon? Was ik baos over mien handelings of kun ik niet aans as mien neuze, of aander lichaamsdiel achternao fietern?" heur ik de jager zeggen.

De man naost mij zweg in alle taolen.

In de varte zie ik de eerste straotlanteern. Argens in dat Städtlein vind ik onderdak.

"Vielleicht..."

"Ik heb mezölf vervluukt en ik heb van mezölf haolden, met zien beidend bint we aolder worden."

De jager stek de haand tot de raand van de hoed. Hij slat rechtsof.

'Ich bedanke mich.'

Last

Ik drage gien last met mij met. Het is locht dat mij omringt. Ik loop langs de Neckar op weg hen de Rijn. Het water stroomt met mij met. Het leven giet vanzölf as ik mij der an overgeef.

Ik haold van Geertje. Ok toen ik een verjaordagskaortie stuurde naar de moeder van het jongie met de hazelippe.

Ik kreeg Nijntje weerom in een envelop van Mr. J. G. Bronkhorst & Partners, advocaten en procureurs. Gelukkig was ik in huus. Geertje was bij de kinder in Amsterdam. Ik nam de brief met hen de baank. Ik wachtte twee week tot Geertje weerom was en ik wachtte nog een week tot ze hen Jan was die hum verdomme vanneis klaormaakte veur uutzending naar een aander laand in oorlog.

“Ie wordt stief bedaankt,” stun op de raand.

En twee kruusies achter Lia’s woorden.

Rechts van mij lange riegen droeven an gaas vastmaakt en onder mij binnenvaartschepen die traog de Neckar opklint of rapper stroomofwaarts vaart.

Der is een soort van onrechtveerdigheid. Volbeladen stroomopwaarts en met een leeg ruum richting zee. Ik vuul de riemen van de rugzak op de scholders. Ik wol niks metnemen, maor gedurig raak ik meer beladen.

De aovend dat Geertje weerom kwam van de kinder

kun ik niet wachten. Ik wol heur vrijen. De ansicht van Nijntje in de binnenbuuts van mien jassie an de kapstok in de hal, met de deuren naor de slaopkamer dichte, maor ik mus Geertje vrijen, ik mus Lia vrijen. Lia Bronkhorst met het kind met de hazelippe. Geertje leut mij. Ik vuulde heur onbegrip, maor ze vreug niks.

In Heidelberg koop ik vier gelieke ansichten. Unter dem Linden-baum. Het is een kaart van niks, maor ik wol vier gelieken.

Anna, Ellen en Jan, en mezölf.

Elk is mij dierbaor, de kinder, maor ik schrief niet hetzölfde naor elk. Anna is filosoof en ze is de baos van Ariadne. Een tidschrift over naaien en breien. Filosoof was gien enkel bezwaor veur dat wark. Creativiteit is ja een goeie manier om het leven vörm te geven.

‘Het hiele leven is insteken, deurhalen, ommeslaon en of laoten gaon,’ zee Anna.

Ze mus der om lachen.

‘Het hiele leven is breien, en miestentieds laot ie wel een steek vallen, dat maakt het leven benaom boeiend en verrassend. Altied op zuuk naor het neie patroon dat zuk anmeldt zunder daj der greep op kriegt. Breien is routine en kieken. Breien is joen gevuul volgen, meer as neien.’

Wat kun ik aans as heur priesen. Ik had al ofleerd om sikkeneurige opmarkings te maken en de zwarte kaant op te zuken. Alles wat mij in de muut komp is metneumen. Een glas hef ruimte, as het leeg is, of het is vol of halfvol.

Ik begunde uut Wraak an het avontuur met Lia Bronkhorst, de wettige echtgenote van Mr. J. G. Bronkhorst van de Partners.

Wraak op Henk Smit, en wraak op Geertje. Het was gien liefde die mij in de arms van Lia Bronkhorst dreef. En van heur? Ik weet het niet. Ik vreug niet of ze van mij huuld, zukke vragen stelde ik niet en Lia Bronkhorst stelde ok gien vraogen. We keken naor de film op het witte doek, we keken naor oenze eigen film, zunder dat we daor weet van hadden. En we maakten oenze ontmoetings of met dessert op de achterbaank, niet omdat het smakelijk was, al was dat het bij toeren, maor omdat het zo heurde.

En nao het tweede kaortie weerom in de advocaotenenvelop wus ik het zeker. Water stroomt de berg op, en water stroomt de berg of. Water stroomt het makkelkst naor beneden. Ik leut het stromen.

Ik was van Lia Bronkhorst haolden gaon, now ze der niet meer was en ik mien dure eed zworen had bij mien Geertje te blijven, en Geertje en mij in het hier en in het now gelukkig te maken. Dat was mien plan. Het plan van een grote.

"Ik heb het merakel naor mien zin," schrief ik Anna. Bijkaans had ik het in het Portugees schrieven mutten. Ze zit in São Paulo, Wied vot van heur verwekkers, net as Ellen die ok down under woont, in Australië. Emigreerd, nee, ze waren niet benauwd om op een aander boot te stappen. Mien talenkennis is niet groot genogt. In de moerstaol verstaot ze mij bijkaans.

“Ik loop now in het zuden van Duutslaand en ik bin ruum over de helfte. Wat ik achter mij laoten heb, bin ik kwiet, wat mij in de muut komp...” lacht mij integen, wol ik schrieven. Ik laot de punties staon. Ik schrief in grote letters *Grüße* en *liefs* en dan *joen pap*. Ik vuul zwiet onder de arms, ik weet niet wat mij gebeurt. Ik weet het wel, maor ik zeg het niet.

Ik steek de ansicht uut Heidelberg in de Toverberg en ik barg de ansichten op, dat komp een aander maol. In de Spar koop ik een grote puut cashewneuten en een fles cola, dat deud ik nooit, die cola.

‘Gleich um die Ecke,’ zeg de cassière.

Ik vreug een billig pension.

Der is een tweepersoonskamer met een douche en wc, en tillevisie.

Om acht uur word ik wakker met de kleren an. Ik veeg met een natte doek zwiet en stof van het gezicht. Bij Unter dem Lindenbaum is der Bauernschnitzel veur Nacht und Nebel.

Ekkelboom

Riccardo Klement nuum ik mij. Gieniend huuft mij bij name te kennen. Op elke plek veraander ik mien naam. Bijkaans wul ik niet weden wie ik bin. Bijkaans herken ik mij in al die aander die mien pad kruust. De Rijn is brieder as de Neckar en der is meer scheepvaart. Ik loop langs drokke wegen, maor het verkeer zit mij niet in de wege. Het geraos drukt het lawaai in mien heufd naor achter.

Op het terras van Rheinsicht zit ik onder een infraroodlampe, een gaslochtlampe om warm te blieden in de butenlocht. Ik blader deur de FAZ en deur Bild. Ik huuf het wereldneis niet te weten. Ik zie de foto's, maor ik kan der niks van naovertellen as ik de kraanten weerombreng naor de leestaofel. Twee koffie met Apfelstrudel. Lopen nemp veul energie. Ik kan de hiele dag gebak eten as ik wul, maor miestentieds haold ik het bij Brot und Käse. In de rugzak heb ik alles wat ik van neud heb veur het middageten. Zeldzaam dat ik nog in een restaurant de lunch gebruuk. Ik bin een pelgrim, en een pelgrim mut lieden.

'Klement,' zeg ik as ik de haand van de Vlaming schud. De vieftiger zat een taofel wieder. Rugzak tegen de raand van de taofel, een Vlaams vlaggie tegen de ziedkaant. Wandelschoenen.

'Zwaerdenaar, Louis Zwaerdenaar uit Brugge.'

Oenze rugzakken preuten met mekaar, wij kunden

enkel volgen.

'Goedemiddag. Ik ben op mijn weg naar Rome,' zeg Zwaerdenaar.

'Dat is een hele onderneming,' probeer ik in mien beste Vlaams.

'Welaan, als ge er tijd voor neemt, komt alles gereed.' Zwaerdenaar zingt. Wind weit deur de ekkelboom zunder blad.

Ik zeg niet dat ik uut Rome kom en op weg ben hen het *Huus van mien Vader*. Dat giet gieniend wat an.

'Welaan, U wilt wellicht vernemen waarom ik deze tocht onderneem.'

Ik huuf het niet te weten, maor an de oever van de Rijn spuult het water alles vot wat ik niet in de kop hebben wul. Ik knik en dat is genogt veur Zwaerdenaar, en veur mij. Ik striek zachties over mien gladde kop, laot de doem en wiesvinger kört bij de neuswortel rusten.

'Welaan. Ik heb na een doorleefd bestaan besloten om mij van mijn zonden te bevrijden, mijn occupaties die mijn hoofd troebleren te wissen, als U wilt.'

Ik knik, dat hopeloze wissen van het verleden dat altied blef, is benaom veur lu die van Huus naor Rome loopt met een volle rugzak. Van Rome naor Huus, dat is vruchtbaorder, mien ik.

Het geheim van het leven kriegt wij nooit te pakken, en wissen kuj vergeten, daar helpt een voettocht naor Rome ok niet bij. We kunt op zuuk naor het mysterie van oens gedrag, maor we bint nooit tevreden met de antwoorden die we vindt. Ik zeg niks over waan en wiesheid. Ik kiek wel uut.

Het verleden votpoetsen kuj vergeten, opwrieven om het glimmen te laoten, om joe der in te spiegeln, is het heugst meugelijke.

‘Welaan. Ik heb gemerkt dat ik mijn hoofd bevrijd van mijn gespuis als ik vertel wat mij ten deel is gevallen in mijn bestaan. Ik vertel het U graag. U hoeft mijn belevingen niet mee te nemen. Als ik U mijn wederwaardigheden vertel, ben ik ervan ontlast.’

De ober brengt twee glazen Moezel. De ober kek vrömd as ik bitterballen bestel. Dat döt e niet, bitterballen. Bij goeie wien serveert e gien frituur. Ze hebt heur Stoltz, de Duutsers. Olieven is goed, en schaopenkeze.

‘Welaan. Ge weet dat de Vlamingen in de laatste oorlog niet allemaal aan de kant van België stonden. Er zijn er veel die met de bezetter meededen. Wij Vlamingen zijn een volk van Blut und Boden. Ach laat ik voor mezelf spreken en mijn landgenoten niet beplakken met mijn historie.’

Louis Zwaerdenaar uit Brugge, stad van borduurwark en kantklossen, van een Grote Markt met terrassen en aolde gevels en bulten volk, kreg gien kleur meer as e zien verhaol vertelt. Hij is al een paar week onderweegs en hij hef in herhaling zien ziel zien laoten an wie hum in de muut kwam. Ik vuul dat zien waarheid zowat verdampt is. Het oorlogsverleden van een volk met het veurdiel van de Spätgeburt löst makkelk op in economische veuruutgang en in zute witte wien.

‘Mijn vader was in de Congo,’ zeg Zwaerdenaar.

'Wat hij daar heeft opgenomen, heb ik hem niet kunnen ontlokken. Ik heb enkel gemerkt dat mijn vader verward raakte bij ontmoetingen met de zwarte.'

Zwaerdenaar nemp een slok.'

'Goede wijn,' zeg e.

Hij giet makkelijk van de koloniale tied naor de pruverij van Moezel- en Rijnwien.

'Welaan. Maar de Duitsers hebben ook een zwart verleden. Ik wil U er niet mee belasten, maar ik begriip niet hoe iemand in koelen bloede kan moorden.'

Ik pruuf een olief. Ik laot de olief langzaam tussen de lippen glieden. Vette olief, een beetie wrang, een smaak waar ik gien woorden veur heb.

Ik wul hum zeggen dat Eichmann, om maor iens iene te numen, ophangen is veur zien moordpartijen en dat de beschaving veuruutgang maakt hef en dat de neie generaoties niks hebben mut van fascisme en onderdrukking. Der is gien Hitlerjugend meer en as lu al in toezel raakt dan is het bij massale onbenullige en onschadelijke gebeurtenissen as sport en popmeziek. Het hef gien zin dat hardop te zeggen tegen iene die op pad is hen Rome, die de bijkaans grootste dictatuur van de wereld met een bezuuk vereren giet.

'Wannsee is niet zo ver van hier. De afstand is gelijkelijk van hier naar Brugge en naar Wannsee, vanaf hier, ongeveer.'

Concentratiekampen, Jeudenvervolging, gaskamers, wir-haben-es-nicht-gewußt, Vlaams Blok, NSB,

Arbeitseinsatz, Landbouw en Maatschappij, Landstorm, Anton Mussert, Adolf Eichmann, Benito Mussolini; ik zit der niet op te wachten.

Zwaardenaar mut nog merakel wat kwiet veur e in Rome is. De Alpen mut e nog over. Wannsee is veul wieder vot as Brugge,

maor bijkaans is Wannsee veur Zwaardenaar dichtebij. Geertje is wied vot, en tegelieks ok dichtebij. Dat bestiet ok.

'Heb ie ok kinder, een familie?' vraog ik.

'Welaan,' zeg Zwaardenaar.

'Welaan. Dit is pijnlijk voor mij.'

Ik knik. Zwaardenaar kreg water in de ogen en nemp twee blokkies keze met gember en ananas. De olieven en peperties blef e of. Hij lust gien olieven.

'Welaan,' zeg e met uutzicht op een binnenvaortschip dat hen Schaffhausen kröp.

'Mijn vrouw is een maand geleden overleden.'

Luxemburg

“Ik heb het merakel naor de zin,” schrief ik Ellen.

“Ik loop now in het zuden van Luxemburg en as ik op de tienen staon gao kan ik het *Huus van mien Vader* zowat zien.”

Het is de kaart uut Heidelberg, Unter dem Lindenbaum met Duutse zegel der op, golden posthoorn.

“En as ik weer in huus bin heb ik alles volbracht wat ik van zins was te doen.”

Ik kan van alles op de ansichtkaart zetten. Ik heb gien goeie postzegels en ik kom niet vanneis in Duutslaand. Wat ik Ellen zeggen wul, dat zeg ik heur as ik heur zie. We ziet mekaar zeldzaam. Butendes, met een kaart van een stadsgezicht huuf ik heur niet ankommen. Dat vindt ze een belediging veur heur opleidingsniveau. Kunst mut het weden wat bij heur op de deurmatte valt. Ze wul de plebs opvoeden en vörmen, opstoten in de vaort van de volkeren. Ze is gaangs een synthese te maken tussen cultuur en commercie. Dat is een schiere manier om te zeggen dat met veul geld verdienen an domme mènsen niks mis is. Op de baank deud ik niet aans. Ik zeg der niks van.

Het is februari en met de vrogge Paosen bin ik mooi op tied weeromme op mien plek. In de bomen zie ik al jong blad en neie knoppen kommen. De grui in de natuur hier scheelt merakel

met de grui en blui bij oens. Hoe zudelijker, hoe warmer. Ik begun stal te roeken, maor ik loop der niet rapper deur. Ik heb tied an mezölf.

En toen de hazelippe, as ik zo zeggen mag, - ik was gramnietig en ik had verlaangst - , toen het kind drie jaor weur stuurde ik vanneis een kaort, vanneis van Nijntje, maor van een aander kleur. Ik had mezölf bij de bok. Ik wachtte een week, ik wachtte twee week, ik wachtte een maond. Geertje wol met mij vrijen, maor ik wol niet. Ik kun het niet en dat deud mij het meeste pien. Niks huulp. Gien Molly Bloom, en ok de Nijntje-kaorten met: "stief bedaankt" en de kruusies zörgden niet veur opwinding. Het was *over and out*, leek het. Teleurstelling had mien dreumen votjaogd. Met Lia Bronkhorst, met Lia zul het niks meer worden, ok gien vrundschap zunder een autorit.

'Haold ie nog wel van mij?' vreug Geertje.

We hadden ofpraot gien geheimen meer te hebben en alles te zeggen. De tied van dubbele agenda's was veurbij, vunden wij; mien Geertje en ik.

'Ik gao wel naor de huusdokter,' zee ik.

Mien Geertje had al in de gaten dat ik gien antwoord gaf.

'Haold ie nog wel van mij?'

Ik mus liegen, of de waarheid zeggen.

'Wat ik ok zeg, ie gleuft mij niet,' zee ik.

'Bijkaans zit het ongemak joe tussen de oren,' zee mien Geertje.

Ze wees naor mien kruus en beweug heur haand langzaam naor heur oor.

Ik schudkopte. Wat ze zee, was wat heurzölf parten

speulde. Het lieflijke, het fysieke was bij heur makkelk te camoufleren. Daor was ze vrouw veur en vrouwlu bint sowieso makkelker in het bewaoren van geheimen. Manlu bint open boeken, ze bint niet clever genogt om te liegen. Een mannenlief sprek altied de waarheid.

'Ik haold van joe op mien manier,' zee ik, 'en as dat niet joen manier is, haold dan van mij op joen manier.'

'Tem me dan, as je kan, je kan me toch niet krijgen.'

'Jaap Fischer, niet?'

Geertje kende het liedie.

We lachten beidend, dat was een tiedie leden.

In Echternach is het carnaval. Tot in de kerken bint lu uutbundig. Ik roeke bier, wien en zoere aosem. Herr Jesu bringt Freude, stiet op een spandoek an een kerke. Ik mut het zien.

Mien onderdak is stief naost de Sankt Willibrord Kirche. Ik neem de gok. Jaoren leden dat ik een kerke van binnen zag.

Ik zuuk een plek achterin.

Gloria, gloria, gloria in het Latijn en laoter Immaculata gij lelie reine, ok in het Latijn.

De aoders rekt mij op, de vlammen slaot bij uut. Mien verstaand wul der niks van weten, maor mien lief hef een eigen programma. Ik raak van slag. Ik wul vluchten en votweden, maor de bienen weigert mij hen buten te brengen.

Jesu is veur oenze verlössing an het kruus störven. Alle kinder kunt naor hum toe. Oenze zunden mus e votwassen met zien bloed. Jesu had de last niet opzöcht, de last was hum op het pad kommen, en

hij kun niet aans as uitvoeren wat de opperbaos bedacht had.

We dreiden de liedties van Jaap Fischer. Geertje zung hardop en toen de naold bijna bij het gat was zung ik ok. “Ik zuuk de rust van een kist, van een lange holten kist.”

We hadden zegd wat we verzwegen hadden. Oens verlaangst.

‘Ik had wel geliek,’ zee Geertje, ‘het zat bij joe tussen de oren.’

De aander mörgen neugde ze mij vanneis.

‘Heur ie nog wel iens wat van de advocaotenvrouw?’
vreug ze veur ze hen de douche gung.

Offensief

Net buten Eupen was het raak. De Mechelse herder vleug mij naor de bienen. Ik was net te late om met de rugzak te slaon. De hond schraapte de taanden diepe in mien vlees. Een dikke streep bloed kleurde eerst het bien en laoter de sok. As der ongemak is, is der altied hulp in de buurte. Katrien stapte van de fietse met tassen vol post. De stok van mama Italia was ik al weken kwiet. Ik vertelde heur van honden die mien bloed drinken wollen.

‘Darf ich mal sehen?’

Ze was van de Duutse Belgen. Postbode in Eupen en omstreken, in uniform.

‘Mag ik kieken?’

Ik had de broekspiep al omhoog trökken. De buusdoek wol ik om het bien binden, maor dat vund ze niet goed. Zölfs eigen bacteries bint gevaorlijk in open wonden.

Schoon verbaand had ik niet. Ik pakte de rugzak uut. Niks wat het bloeden tegengaon kun.

Uut De Toverberg staken de dunne vellegies van 1 Korinten 13.

‘Ach, ja, die Bibel, das is schon gut.’

Ik kreeg Gods liefde bij de sokke in tegen de ofdrukken van de taanden van de herder. Met postbode-elestiek zette ze de biebelbladzieden vaste om mien onderbien. Ze tuitte de lippen asof

ze een kind een pleister plakt had. Ik keerde heur de wange toe.

‘Dommiet naor de dokter om een spuit tegen rabiës te halen,’ heurde ik Katrien zeggen.

Het bloeden en de argste schrik waren veurbij.

Ze likte heur de lippen.

Ik wol het niet over mien bloed en mien pien hebben. Ik kwam ja uut Rome, verdomme. Ik bin op pad hen het *Huus van mien Vader*. We zaten op een arduinen bank, kaold an het kruus. Ik vreug naor het Ardennenoffensief en waor ik een Denkmal vinden kun, en hoeveel dooien en hoe het gaon was in de snei en mist. Hoe arger de verhaolen van aander, hoe minder pien ik vulen zul, zo miende ik dat.

Katrien vertelde wat ze op schoel en van va en moe heurd had. De Duutsers wussen dat ze de oorlog verleuren. Ze wollen het niet weten en in de Ardennen gooiden ze alles in de stried wat ze nog hadden. Liever dood en overwonnen, dan in leven en verslagen. Wat een kind niet kriegen kan, dat slat e in stukken.

Het was bijkaans al langer an de gang. Mien Geertje en Henk Smit. Geertje vreug naor Lia, ze duurde de naam niet hardop zeggen, leek het. “De advocatenvrouw,” asof der meer dan iene was.

‘Lia Bronkhorst,’ zee ik, ‘Lia,’ maor toen was mien Geertje al met de lakens bij de wasmachine.

Bijkaans kwam mien impotentie mien Geertje merakel te pas. Bijkaans had ik, met mien focus op de Nijntje die niet weerom kwam, niks merkt van de late blui tussen Henk Smit en mien Geertje.

Ik had mien best daon, maor ik huuld niet meer van mien Geertje. Ik wol het wel, maor het wol niet meer. 'Liebeskummer lohnt sich nicht,' zeg Katrien.

Ze wet der alles van, ze is de Hermes van baank-
ofschriften en van brieven en kaorties van lu die het
pad kwiet bint. Zunder de post open te maken, wet
ze wat in de stad speelt.

'As der ien pijler votvalt, zakt het hiele gebouw in
mekaar,' zeg ze.

Ze zweit het blonde haor hen achter.

'Maor ie weet nooit welke kaant het valt en ie kunt ok
niet veurspellen wat uut de Trümmer teveurschien
komp.'

Ze löp met mij met tot een café an de raand van
Eupen. Het valt mij alles met. Ik heb krapan last van
het bien.

'Meine Arbeit wacht,' zeg de postbode.

'Ik liebe meine Arbeit,' zeg ze.

Dat is het beste; van joen wark haolden. En as ie
niet meer van joen wark haoldt, dan zuuk ie zunder
Liebeskummer aander wark of doe ie tegen betaling
wat niet joen aordigheid is.

Een aordige vrouw.

Katrien stek de haand op en groet een leste maol. Bij
de fietse lat ze een pakkie uut de haanden glieden.
Ze bukt heur rugge bloot. Net boven de broeksbaand
zie ik een tattoeage. Een hakenkruus in spiegelbeeld
op het blaanke vel.

Ze dreit nog ienmaol naor mij. Met een kushaandtie
zeg ze:

'Arbeit macht frei. Tsjuus.'

Mastreechter staar

Minder as veertig dagen tot Paosen as ik over de lange brugge het centrum van Maastricht binnenloop. Met een dikke week kan ik zunder teveul inspanning in mien eigen bère slaopen, naost mien Geertje. Aal minder drang krieg ik om kilometers of te leggen. Ik zuuk een plek op het Vrijthof, zowat meert. Platanen begunt uut te lopen. Een mild jaor lig veur oens, veur mij, liekt het.

Katrien met de swastika op de rugge. Spiegelbeeld, het symbool van de zun in Indiase culturen, niet van gister, een symbool van ieuwen. En as ze heur omdreit veur de spiegel zöt ze het Nazi-kruus boven heur billen. Kun ik zu'n vrouw vrijen? Van achtern? Ik stel me de vraog op het Vrijthof en ik zuuk een antwoord.

Zowat bin ik verlöst van de vrijheid om mien eigen gang te gaon. *Het Huus van mien Vader* is nog nooit zo dichtebij west. Het wark zit der zowat op.

Mien Geertje wol weten of ik bericht heurd had van Lia Bronkhorst. Mien Geertje was eerlijk en onbetrouwbaor tegelieks. Een paar dagen laoter weur mij helder dat ze van Henk Smit vertellen wol. De baank, mien baank, was der met de drukker an de latten goed uutsprongen. Ik had mien geld kregen, nao de fiscus vanzölf.

Henk Smit was verhuusd naor het zuden en daar vanneis begund. Zien bankroet was goed veur

Geertje en veur mij, zolange het duurde.

Henk Smit was weerom op het zaand en het leek der op dat mien Geertje nog lösse rafelraandties met heur minnaar had. De minnaar van mien vrouw warkte as bedrijfsleider in een fietsenwinkel. De eerste fietse die e verkocht, elektrisch, was veur mien Geertje. Ik heurde dat achternao, te lang achternao.

Ik stund der bij en ik keek der naor.

Ik much vot van de baank, een jaorsalaris met, en ik huufde niet meer solliciteren. Geld gung via internet van de ien naor de aander, daor kwam gien directeur meer an te pas. Ik had nog twee man personeel en de helfte van het gebouw weur an kunstenaors verhuurd. Armoede op de baank.

Nao vier maond onderweegs wul ik mien eigen taol heuren. Ik knik naor een vrouw van mien aolder an het taofeltie wiederop. Ze knikt vrundelijk weerom. Ik knik aandermaol. Ze komp op mij an en schöf bij. 'Ik kom uut Rome,' zeg ik.

'Lopend, de hiele ofstaand heb ik lopend oflegd.'

Ze knikt.

'Zunder last steuk ik de Tiber over en now ik dichter bij huus kom, liekt de weg aal zwaorder. Biezunder in dit vlakke laand.'

Ze zweg, kijk mij strak in de ogen.

'Met Paosen bin ik weer in huus,' zeg ik.

Ik wacht op een vraog. Veur mien doen heb ik te veul achter mekaar zegd.

'U spreekt mijn taal niet,' zeg ze met hoge stemme.

Met dat ze dat zeg, löp ze van mij vot.

'Limburgers, wij Limburgers hebben niet zo veel met Drenten,' zeg ze van twee taofelties wieder. Ik bin veraldereerd. En al die Drenten die in de mijnen de kolen naar boven haalden? dènk ik.

'Mastreechters hebben niets met mensen uit het Noorden, ook niet met Westerlingen, Oosterburen en Zuiderlingen trouwens. Wie onze taal niet spreekt houden we het liefst bij ons uit de buurt.' Ze had heur omdreid, disse bosschop mus ze nog kwiet. Ze discrimineerde niet, ze maakte verschil.

'Nooit eine vaan us.'

Aander volk, het is mij aal minder vertrouwd. Uut de Toverberg pak ik Grüße uut Heidelberg. Veur oenze Jan.

"Ik bin zowat in het *Huus van Vader*," schrief ik. Ik kan alles schrijven. Ik weet dat ik de kaart niet op de post doen zal. Oenze Jan komp weerom uut de vrömde. Veur de darde maol. Overal hef e vöchten, elke maol zunder te winnen.

Nao de tweede maol bracht e een Browning veur mij met. Oorlogsbuit, de revolvers en pistolen lagen veur de griep. Niet dat ik der wat met mus, maor het was een mooie herinnering an zien avonturen in Afrika. Hij gaf mij het waopen as tieken van liefde, zunder dat e dat woord gebruikte. Dat woord had Geertje hum nooit leerd. Ik had hum dat woord nooit leerd.

'Negers,' had Jan zegd.

'Schieten in het duuster. Dat valt niet met.'

Hij deud mij veur hoe hij mikte.

'Maor ik kan het. As ze lacht.'

Oenze Jan die redt hum wel. Verdomme. De kinder

die redt heur wel.

Ik had het al zien, maor niks zegd. Geertje scheuf drie dagen nao tied de merakel grote zwartomraande advertentie over taofel.

J. G. Bronkhorst, van Mr. J. G. Bronkhorst & Partners, advocaten en procureurs, stun een leste maol in de kraant. As eerste in de riego Lia Bronkhorst – Van Straaten en Joris, Solveig en Jan. Jan met de hazelippe, Jan met de hazelippe die de kaorties van Nijntje weerom stuurde op de leste nao.

Geertje zee niks.

‘Ik wul nog wel een kop koffie,’ zee ik.

‘En ok nog wel een stroopwafel.’

Lia Bronkhorst.

Wat ik drie jaor met tegenzin daon had om Henk Smit te pesten, die stille wraak, was een kinderlijk verlaangst worden. Het had der alles van dat de besmettelijke ziekte toeslagen had.

Geertje bracht mij koffie. Zwart zunder suker. Ik zweeg en ik zweeg aandermaol.

‘Henk Smit hef de fietsenwinkel overneumen,’ zee Geertje.

‘Hij is now eigen baos.’

Op de stroopwafel kun ik wachten blieven.

Midvasten

Geertje maakte der gien geheim meer van. Henk Smit bediende heur vanneis. Ik huufde niet meer bij heur slaopen.

‘Ik gao nooit bij joe vot,’ zee Geertje.

Heur blauwe ogen leugen niet. Ze had een punt achter mij zet.

‘Ik haold van joe op mien manier.’

Dag en nacht had ik mien horlozie om.

De baank had mij uitkocht. Ik was een man zunder status, met een goed pensioen en een bonus op een aparte rekening. Volvo veur de deure.

Geertje kreeg een koninklijke onderscheiding. Orde Oranje Nassau, veur heur verdiensten in de bibliotheek, de umgang met vrijwilligers, de leesders. Geertje was de samenbindende factor veur de gemienschap west, een hartelijke en empathische vrouw met liefde veur elk. Burgemeester kun het mooi zeggen.

Anna, Ellen en Jan waren der bij. Grote kinder. Ze waren vrundelijk en beleefd. Ze deuden wat ze doen müssen op een priesuutreiking veur heur moe. Of ik het naor ‘t zin had en hoe het wieder met mij gung en of ik der nog wat wille an had.

Ik zee dat ik deur de provincie reed, op een normale fietse met versnellings, dat moe aander zaken an de kop had. Dat ik bijkaans naor Rome lopen zul, as het te pas kwam. Ik zee dat ik plannen had, dat ik

daor wieder niks over zeggen kun. Ok as ofschreven
directeur van de baank had ik zwiegplicht, elk
begreep dat. Ik was al drie jaor gien directeur meer.
Gieniend had mij van neud.

Met mien verjaordag krieg ik smaangs een kaortie,
bij toeren belt de kinder.

“Kiek op het internet, bezuuk oenze webstee. Daor
stiet alles.”

Ik heur niks meer van mien kroost. Niks.

Het water in de Waal kröp al mooi op de hogere
kades van Nijmegen an. De snei in der Schweiz en
de Verienigde Duutslaanden, de Moezel uut de Elzas,
elk levert water om mij schoon te spulen. An de
aander kaant komp de Betuwe in blui.

Ik had gien drokte om in het *Huus van mien Vader* te
kommen en keek in het museum naor archeologie
en aolde vazen van Noviomagus. Elk gung met
de tied met. Aolde en neie kunst bij mekaar in
halfduustere zaolen met knipperlochten. Het heden
en verleden an mekaar knupt met films en muziek.
Mooi probeerd, dacht ik, om het heden en verleden
met mekaar in harmonie te brengen. Ik wol zeggen
dat het niet lukt was. Ik wol zeggen dat het *mij* niet
lukt was, maor ik tröf gieniend om het te zeggen.

Veur het leste stuk heb ik mien rugzak niet meer van
neud. Op de baank, mien baank, haal ik een linnen
tasse met reclame der op. De Toverberg en wat der
over is van 1 Korinthen 13 neem ik met. De rugzak
laot ik in de bagagerekken van De Valkhof achter.

De zeuvenheuvelenroute loop ik in ien dag, maor
gedurig maak ik de dagroutes körter. Mien Geertje

wacht mij op.

Ze wacht op mij. Ik bel niet, ik kom onverwacht.

De vastentied nao carnaval. Memento mori, gedenk oh mens dat ie stof bint en vanneis stof worden zult. Ik heb stof van maonden tussen de oren en in de schoenen.

Bronkhorst lig vief kilometer naor het westen. Op de kneien wul ik hen Lia. Rome lig wied achter mij, en alles tussen Rome en Bronkhorst heb ik anraakt. Het kasteel is allange vot uut Bronkhorst en ik bin gien ridder op peerd. Ik heb een zeun met een lui oog dat niet lui meer is, maor merakel mikken kan. Jan is een scharpschutter. Mien Jan hef gien hazelippe, dan had ik het wel weten. Ik bin limtig stof.

Ik laot Bronkhorst liggen. Ik wul niks meer weten van Bronkhorst. Alles.

Ik verlaot de Achterhoek. Blind vuul ik mij deur het verleden en blind deur wat mij niet uut haanden kommen is, blind van zinloos kinderlijk verlangst loop ik zunder bepakking tot ik een kerkdeure lös staon zie.

Ik heb geluk. Klein geluk. In Geesteren stiet de kerkdeure van Sint Pancratius lös. Ik heur het orgel. Buxtehude. Ik heur gezang. Neie tied, met midvasten een kinderkoor in de kerke, dat is biezunder. Ik heur hinnikende peerde. Lopend gao ik wieder. Nog een hanetree tot het *Huus van mien Va*.

Deurstreept, Geertje had mij deurstreept. Uutgumd. Ik mus het der met oen, zolange ik dat kun. Zolange ik dat wol. Veur altied en ieuwig. Ieuwigheid.

Stilln Vri'jdag

Over liefde zul ie mij niet heuren. Ik zal niet zeggen: 'Het is volbracht.'

Ik gung de grèens over en kom weerom op de plek van bestemming. Erica mon amour. Ach kun hier een atoom splieten. En dan geern miljoenen atomen tegelijks.

Bij bakker Ahlers koop ik luxe brood, niet dat ik dat van neud heb. Het is traditie die mij parten speelt. Elke zaoterdag harde broodties, koffiebroodties en croissants veur mien Geertje en veur mij.

Op een maonloze nacht bin ik der vandeur gaon. Gieniend hef mij uutzweid toen ik de duustere heide achter mij leut. Liefde en leed reisden met mij met. Het is te vrog om hen huus te gaon. Mien tied is nog niet kommen.

Ik stao in het portaol van de kerke Maria Onbevlekt Ontvangen met de rugge naor de Kerkklaan.

Op Goede Vrijdag is der gien H. Misse, laoter op de aovend is der een wake, de deuren bint lös. Ik kiek in de Sint Pieter waor mien leven begunde met de doop in de Naam van de Vader en de Zeun en de Heilige Geest. Hier kreeg ik kaold water over een kaal koppie. Schreien kun ik, heb ik van heuren zeggen.

Het is twee uur west.

'Vader waorumme heb ie mij disse last te draogen geven?'

Ik loop de Kerkweg uut. In de peerdebak van Lammert draaft drie merries achter mekaar. Zunder leidsman weet ze de weg. Gelieke blieft ze staon. Het veurste peerd stek het heufd omhoog, trekt de bovenlippe op en lat de taanden zien, dan klinkt driemaol gehinnik. Ze weet bijkaans mien naam.

'Geertje deud het met Henk Smit,' hinnikt de peerden.
Ze lacht mij uut.

'De kinder vunden joe een sukkel.'
Ze lacht mij uut.

'Waor is Geertje beleven?' hinnikt de peerden.
'Wij ziet heur niet,' schraapt ze met de hoeven deur
het zaand.
Ze lacht mij uut.

'En heb ie antwoord vunden tussen Rome en de peerdebak? Zeg het oens.'

De merries zet het op een draf. Ze staot stille waar ze begunden.

Ik loop de leste honderd meter van Rome naor *het Huus van mien Vader.*

Vitrage veur de roeten, gerdienen op een glief. De klokken hebt het licht anzet en uutzet met vaste regelmaat. Ik bin juist betied om het grös te meien, het kleurt al gruner dan het was. Het eerste blad an de lindeboom.

Vannacht zal ik merakel slaopen. Met een maond of wat valt de lindebloesems as snei naor beneden.

Gieniend die in dit dörp met kloppen op de deure een huus binnenkomp.

'Goed volk,' is het entreebewies.

Onder de bloempot met kapotvreuren geranium lig de sleutel van de veurdeure.

'Goed volk,' zeg ik.

Een enkele brief lig op de deurmatte. Een pakkie.

Ik had de post vasthaolden laoten.

Ik zet de baanderdeuren met dubbelglas wied lös; de kaolde aovendzun zakt achter de berkebossies.

De kamerdeur slat dichte. Achter mij valt een dubbelpetret op de vloere. Ik kiek niet omme en loop de trap op naor oenze slaopkamer, de slaopkamer van Geertje, de slaopkamer van mien Geertje en van mij, lang leden. Ik doe de ramen en deur dichte.

Homo homini lupus est.

Ze lig der nog net zo bij, net as toen, laankuut op mien helfte in het tweepersoonbère, de bienen strekt. Kaold en dreug. Het vel is donker kleurd en liekt op leer met rimpels en groeven. Geertje hef de haanden op de buuk, vingers in mekaar volden. Ze was een schiere vrouw, verdomme, dat is ze bleven. Ik zet de ventilator uut. Het is of de lange zucht een ende vindt.

Lopend van Rome naor Huus. Het peerd reuk stal vanof de eerste stap.

Op het nachtkastie stiet de kraantenfoto in een liest.

Henk Smit directeur van de fietsenwinkel. Geertje stiet achter hum met de neie elektrische fiets. Deur de baank betaold.

“Vader waaromme heb ie mij disse last te draogen geven?”

Geertje is mij veurgaon. Ze huufde niet wiede vot om dichterbij te kommen. Nooit was ze bij mij vot.

De dikke envelop braandt mij in de handen. Hef bijkaans maonden op de deurmatte legen. Mr. J. G. Bronkhorst & Partners, advocaten en procureurs. *Vertrouwelijk*. Zunder postzegel. Nijntjes droom. Nijntje huult. De brief van Nijntje.

Ik heur het aoldste peerd hinniken.

‘Haold joe vaste an filosofie, meer is der niet. Gao der van haolden dat der enkelt vraogen bint. Antwoorden bint illusies. Haold joe vaste an het niet-weten. Kinderboekies bint daor merakel veur. Ok veur groten.’

Ik trek de gerdienen naor mekaar. In het halfduuster schoef ik de envelop met boekies onder het heufdkussen. Mien Nijntje.

Ik heur het tweede peerd uut de verte. Ellen.

‘No man can be the ruler of another man’s heart. Ie wollen het niet weten. Kind met hanglippe.’

De kaart met kruusies.

“Ie wordt stief bedaankt.”

Ik vlei mij naast mien vrouw. De Styx is ze oversteuken. Ik was de veerman. Ik heb het geern daon, met wille en met overgave. Ik bin de minste niet.

‘Schande, schaam joe wat. Ie duurden niet onder ogen zien dat ie nooit vasthaolden kunden wat ie nooit had hebt. Nooit bin ie baos over een aander, ok niet in de dood.’

Ik zie hoe Jannegie de taanden zien lat in het duuster.

‘Ie hebt daon wat ie niet laoten kunden. Kind bleven ie. Maak joen kinderlijk wark of, word een grote, verdomme, veur joen vrijheid, lafaard die ie bint. Wie het langste leeft, kek de dood het langste in ogen.’

In de tweede la van het nachtkastie, achter de biebel zunder 1 Korinten, lig het souvenir van Jan uut duuster Afrika.

Iene holdt van mij.

Ik lache mij de taanden bloot.

Alles, ach, alles komp goed.

Alles! Alles! Lief en leed.

En de wereld en de dreum.

As ie met de schriever van gedachten wisseln wult, kan dat.
Zuuk de schriever op het web.

Ie kunt een pdf van dit boek kriegen met antwoorden op de
vraag: "Wat hef de schriever met dit boek bedoeld?"

Gerard Stout (1950) schrijft vanaf zijn vroegste jeugd. Vanaf 1985 publiceert hij regelmatig. Zijn werk verschijnt bij *Het Drentse Boek* en bij zijn eigen uitgeverijen. Aanvankelijk bij *Uitgeverij TUBA*, later bij *Uitgeverij Ter Verpoozing*.

Op het web is een deel van zijn werk te vinden.

Al zijn werk is via de Koninklijke Bibliotheek te lenen.

www.kb.nl

Drentse boeken

- * Varning Svag Is, Uitgeverij TUBA, 1991
- * Eroetiek (HDB, Roet, winter 1992)
- * Zwak Ies, Het Drentse Boek (HDB), 1992,
ISBN 90-6509-118-1
- * Matglaozen Dreum, HDB, 1994, ISBN 90-6509-125-4
- * Wanda, Het Drentse Boek, 1995, ISBN 90-6509-127-0
- * Liek in 't veen (HDB, Roet, winter 1996)
- * An de reize, Het Drentse Boek, 2004, ISBN 90-6509-158-0
- * Wisseling van de wacht. Ter Verpoozing, 2005,
ISBN 90-809398-3-8 (web)
- * Gehaktdag, Jans Pol, Ter Verpoozing, 2005,
ISBN 90-809398-4-6 (web)
- * Mien verzuuk, Drèntse essays. Ter Verpoozing 2005,
ISBN-13: 978-90-809398-6-8 (web)
- * Heavy metal. Ter Verpoozing 2006,
ISBN-13: 978-90-73064-01-0
- * De leesclub. Ter Verpoozing 2008,
ISBN-13: 978-90-73064-04-1
- * In paradisum, Het Drentse boek 2009.
ISBN-13: 978-90-6509-177-2
- * Ningtien, Drentse roman Ter Verpoozing 2010,
ISBN-13: 978-90-73064-09-6 (In 2011 bij HDB).
- * Plek van bestemming (tweetalig). Ter Verpoozing 2010,
ISBN-13: 978-90-73064-12-6 (ook als ePub)

Nederlandse boeken

- * Moeder aarde, novelle. TUBA 1997, ISBN: 90-801119-7-X
- * Kan niet ligt op het kerkhof, Ter Verpoozing, 2005, ISBN 90-809398-1-1 (web)
- * Leven na de dood, Ter Verpoozing, 2005, ISBN 90-809398-2-X (web)
- * Wrak vee, verhalen. Ter Verpoozing 2005, ISBN-13: 978-90-809398-5-1 (web)
- * Zambia, mu si ali fo. Afrikaanse herinneringen. TV 2006, ISBN-13: 978-90-809398-7-5 (web)
- * Herinnering in zilverzout. Ter Verpoozing 2006, ISBN-13: 978-90-809398-8-2 (web)
- * Bon dia dushi (2006) (roman) ISBN-13: 978-90-809398-9-9
- * Parus major (2006) fotoboek. ISBN-13: 978-90-73064-02-7
- * Talpa talpa (2006) fotoboek.
- * Dat kun je niet maken, didactiek, Ter Verpoozing 2007, ISBN-13: 978-90-73064-03-4(web)
- * Visrokerij, perspectiefwisselingen. Ter Verpoozing 2010, ISBN-13: 978-90-73064-08-9
- * Ningtien, roman. Ter Verpoozing 2010, ISBN-13: 978-90-73064-10-2
- * Plek van bestemming NL. Ter Verpoozing 2010, ISBN-13: 978-90-73064-12-6 (ook als ePub)
- * Vaste verkering, relatietips. Ter Verpoozing 2010, ISBN-13: 978-90-73064-11-9

Engelse boeken van Ter Verpoozing

- * Terra incognita, Michael Nocella 2009, ISBN-13: 978-90-73064-06-5 (web)
- * Knee high and still growing, Michael Nocella. 2010, ISBN-13: 978-90-73064 -07-2 (web)
- * The man who married a hen, Johns Maswabi. 2010, ISBN-13: 978-90-73064-13-3

